

PANNONHALMI FŐAPÁTSÁG

RÁKÓCZI SZÖVETSÉG

**XVI. KÁRPÁT-MEDENCEI
TÖRTÉNELMI VETÉLKEDŐ**

Reformáció Magyarországon

ÍRÁSBELI MÁSODIK FORDULÓ

MEGOLDÓKULCS

2017. FEBRUÁR 7.

Elérhető pontszám: **157**

I. Az alábbiakban egy-egy fogalom definícióját olvashatjátok. Írjátok a kipontozott helyre, melyik fogalmakról van szó!

Egyházi hivatal viselőjének kijelölésére vonatkozó jog **kegyúri jog**

Anabaptista kézműves **habán**

Szentháromság tagadó **antitrinitarius/unitárius**

A ferences rend eredeti szabályzatát megtartók **obszerváns**

Luther kifejezése azokra, akik tagadták Krisztus valóságos jelenlétét az Eucharishtiában **szakramentárius**

Protestáns püspök **szuperintendens**

Szent Jeromos Bibliafordítása **Vulgata**

Valamely tan, főleg a vallás legfőbb tételeinek kifejtése kérdés-felelet formájában **katé**

Eleve elrendelés tana **predestináció**

Protestáns egyházközség lelkészből és világi képviselőkből álló vezető testülete **presbitérium**

10p.

II. Döntsetek el az alábbi állításokról, hogy igazak-e vagy hamisak!

1. Az 1504-es országgyűlésen törvény mondta ki, hogy a püspök nem szólhat bele a földesúr papválasztásába. **igaz**
2. Werbőczy István személyesen tett kísérletet arra, hogy Luthert tanainak visszavonására vegye rá. **igaz**
3. A lutheri hit követőit az 1520-as években a főpapság eretnekeknek tartotta, a törvények az új hit vallóit tűzhalálra ítélték. **igaz**
4. Szegedi Kis István Igaz értekezés a Szentháromságról című művét Béza adta ki Genfben. **igaz**
5. Honterus János egész életében a helvét irányzat követője maradt. **hamis**
6. A törökök gyakran tértek át a kereszténységre, egy török írnokból például püspök lett Szepsiben. **hamis**
7. A törökök nagyfokú türelmet tanúsítottak a terjedő protestantizmussal szemben, mivel a reformált istentiszteletet közelebb állónak érezték az iszlám istentisztelethez. **igaz**
8. A protestáns felekezetek között a lutheránus korszakunkban mindvégig megőrizte döntő befolyását. **hamis**
9. A helvét tanok magyarországi elterjesztésében Heinrich Bullinger mellett a legnagyobb szerepet Ulrich Zwingli játszotta. **hamis**
10. A lutheri hit követőit az 1520-as években a főpapság eretnekeknek tartotta, a törvények az új hit vallóit tűzhalálra ítélték. **igaz**

III. Milyen, a reformáció által felvetett kérdésekre világítanak rá az alábbi részletek? Válaszotokban fogalmazzatok meg a reformáció által felkínált alternatívát is!

1. „Dejákul nagy sokat énekel, avagy beszél, kiben a község semmit sem ért, mert akár a kűfálnak szóljanak, akár a paraszt embernek, egyaránt értik mind a ketten.” (Ozorai Imre)

A latin nyelvű mise a hívek többsége számára nem érthető, szorgalmazzák az anyanyelvű misézést, igehirdetést

2. „Ha valaki részeges, orv, haragviselő, tolvaj... nem tartják olyan bűnösnek, mintha két személy alatt áldozna...” (Ozorai Imre)

A katolikus egyház elvetette a két szín alatti áldozást (a hívő Krisztus testét és vérért veszi magához a kenyér és a bor színében), a protestánsok az utolsó vacsora emlékére bevezetését szorgalmazzák

Kik voltak, akik a reformációt megelőzően ugyanezt a kérdést már felvetették?

1. John Wickliff

2. Jan Hus/Husz János

3. „A mise volt, aki a papokat restté tötte; ez volt az, aki a prédikálást, az Isten beszédének hirdetését közölönk kivesztette, ki miatt minden vakságba vitettünk.” (Ozorai Imre)

A prédikáció a protestáns istentisztelet gerincét képezi, ezen keresztül ismeri meg a hívő Krisztus tanítását, az idézet szerint a katolikus papok egy része ettől a tanítástól fosztotta meg híveit.

4. „Az pápa regnála ceremóniákkal. És ő uralkodik Krisztus templomában... Isten tiszteletit ő elváltoztatta.” (Batizi András)

A protestánsok megkérdőjelezi a pápa szerepét, hatalmát, sőt egyenesen Antikrisztusnak nevezik. Az egyház a pápa vezetésével eltért a Szentírás tanításaitól.

5. „Mostantól kezdve többé nem akarunk hivalkodó tudatlan papokat” (Sztárai Mihály)

Rávilágít a szerző a klérus tagjainak tudatlanságára, képzetlenségére, feltűnést keltő, világias/anyagias életmódjára. A protestánsok szükségesnek tartják a lelkészeik képzését, ennek érdekében kollégiumokat alapítanak.

6. „... azt tanítjuk és hisszük, hogy az emberek semminemű magok erejével, sem cselekedetekkel, az Istent meg nem engesztelhetik, igazságot sem nyerhetnek... hanem ingyen igazíttatnak meg, az ő érdemek nélkül, ha az bűnt megútálván, hisznek az Krisztusban...” (Confessio Pentapolitana)

Protestáns felfogás szerint az üdvözülésben a jó cselekedetek nem játszanak szerepet,

nincs érdemszerző jelentőségük. Ez nem azt jelenti, hogy feleslegesek, ezek a hívő lelkiismeretéből kell, hogy fakadjanak.

7. „ti átkozott pápisták, pápa majmai, oltáros, bálványképes, ostyás népek az Jehova házában sok kurvaságot, lelki paráznaság jegyét építitek fel” (Melius Juhász Péter)

A reformátusok bálványimádásnak tartják a szentek ábrázolását, az áldozás nem ostyával, hanem kenyérral történik.

8. „Mostan ti lator barátok, pilises misetokok tiltjátok a házasságot, okot adtok és szabadságot a fertelmes paráznaságra” (Melius Juhász Péter)

Elvetik a cölibátust, a papság erkölcstelen életvitelét, a protestáns lelkészek házasodhatnak.

18p.

IV. Az alábbiakban részleteket olvashattok az erdődi és az óvári zsinat határozataiból. A reformációval kapcsolatos ismereteitek alapján értelmezzétek az olvasott részleteket! Mely teológiai alapelveket fedezitek fel a szövegekben?

1. „Valljuk továbbá, hogy az Ur Jézus igaz Isten és ember, örökkévaló áldozó pap és a mi egyetlen közbenjárónk az Atyaisten és miközöttünk bűnös emberek között, és hogy neki kettős természete van.

Isten és az ember között Krisztuson kívül nincs más közbenjáró/ elvetik a szentek és Szűz Mária közbenjáró szerepét (solus Christus)

2. „A testből kiköltözött szenteket tiszteljük azok követésének tisztelésével, de szívünk bizalmát bennük nem helyezzük, sem azok segélyéért nem könyörgünk.”

A protestánsok számára a szentek példaképek, akikről hitük erősítése érdekében meg kell emlékezni, de imáikkal nem fordulnak hozzájuk

3. „A mi elleneink azzal rágalmaznak minket, hogy nekünk nincs fejünk, fejedelmünk s rendünk. Pedig mi a Krisztust valljuk az igaz egyház fejének, s hisszük, hogy annak mindnyájan tagjai vagyunk.”

Elutasítják a pápa vezető szerepét, Krisztusra fókuszálnak, Őt tekintik az egyház fejének

Az óvári zsinat határozataiból

4. „Elhatározta ez egyház, hogy az úrvacsora kiosztatásában meg kell tartani a kovásztalan kenyért azért, mert az leginkább megközelíti a Krisztus rendeletét.”

A katolikusok és az evangélikusok kovásztalan kenyérral (ostyával), reformátusok kovással készült kenyérral áldoznak/úrvacsoráznak.

5. „A magán feloldozást, miként eddig is fenntartották a kegyes egyházzolgák, úgy jövőre is fenn kell tartani, hogy a bűnök megismerése miatt megrémült lelkekről gondoskodva legyen, és a botránkozások eltávolíttassanak.”

A protestánsok elutasítják az ún. fülbegyónást, ez azonban nem jelenti a gyónás elutasítását, ezt teheti ki-ki imájában, vagy a lelkész vezetésével elmondott közös imádság keretében. A bűnök külön történő felsorolását a protestánsok elvetendőnek tartják, mert az összes vétek felsorolása lehetetlen. A bűnbocsánatban a katolikus hívó a pap feloldozása révén részesül, a protestáns felfogás szerint bűnbocsánatban bárki részesülhet, aki megtér.

6. „Elhatározta az egyház azt is, hogy azoknak, a kik házasságot kötnek, meg kell esküdniök, hogy szilárdabb legyen egybeköttetésök.”

Bár a protestánsok a házasságot nem tekintik szentségnek, szükségesnek tartják, hogy a házasulandók a gyülekezet előtt kijelentsék, hogy házasságukat Jézus tanítása szerint kívánják megélni. Ehhez a szándékukhoz kérik Isten áldását és a gyülekezet imádságát

12p.

V. Az alábbi forrás a protestáns felekezetek között keletkezett teológiai vita egyikére utal.

„A kenyér és bor valóban Krisztus szent testét és szent véréát adja...”

Milyen ellentétéről van szó? „**Úrvacsora vita**”

Mutassátok be az egyes felekezetek e kérdésben elfoglalt álláspontjainak lényegét!

Luther azt tanította, hogy az úrvacsorai kenyérben és borban Krisztus valóságos testét és véréát veszi magához a hívó

Zwingli/Kálvin szerint a kenyér és a bor az úrvacsorában csak jelképe Krisztus testének és vérének, és az egész szentségnek csak az a rendeltetése, hogy Krisztus halálára emlékeztessen.

5p.

VI. Egészítsétek ki a szöveg kipontozott részeit!

A 16. század utolsó évtizedeiben a protestánsok már a lakosság mintegy **80/90** százalékát tették ki. Ez (Horvátország nélkül) 3,5-4,0 millióra becsülhető. Több mint **50** százaléka református, **25** százaléka lutheránus-evangélikus volt, az utóbbiak közt a Habsburg-királyságban a **németek** és a **szlovákok**, Erdélyben a **szászok** (három etnikum!) A fennmaradó rész **unitárius**, **római katolikus** és **ortodox**(három vallás!) volt. A török elől menekülő **szerbek** és **románok** az ortodoxok számát gyarapították. A régi egyházból csak itt-ott maradt meg egy sziget, főleg a hegyes-völgyes **Székelyföldön** és a **ferences** rendi kolostorok hatáskörzetében.

A két szentségnek, tudniillik a **keresztségnak** és az **Úrvacsora** kiszolgáltatásában követjük a Krisztus és az ősegyház rendeletét.

A többi hitágazatokban egyetértünk az igaz egyházzal, amint az nyilván látható azon hitvallásban, a mely Ágostában, **V. Károlynak**–nak a mindig felséges győzhetetlen császárnak **1530**-dik évben beadatott. (az erdődi zsinat határozataiból)

17p.

VII. Állapítsátok meg az alábbi önéletrajz részletekből, hogy kinek a CV-jéről van szó?

1)

Tanulmányok: 1523-26 Krakkó

1529-31 Wittenberg

1531. Buda, Kassa reformátori tevékenység

1531-33 börtön

1535-36. Sárvár, Nádasdy Tamás birtokán régi írásaim rendezése, válasz Szegedi Gergely támadásaira

Név: Dévai Biró Mátyás

2)

Tanulmányok: Padova (magister)

Részt vettem a mohácsi csatában

A Duna és a Dráva mentén 120 gyülekezetet alapítottam

Laskó, majd Tolna központtal vezettem az egyházkerületet

Név: Sztárai Mihály

3)

Horhiban születtem

Wittenbergben a magyar diákok szeniora voltam

Lefordítottam Kálvin Kátéját

36 éves koromban súlyos betegségbe estem

Név: Melius Juhász Péter

4)

Szembe kerültem Oláh Miklós esztergomi érsekkel

Könyvnyomtató reformátornak neveztek

A kassai polgárok segítségével megszöktem az egri püspök fogságából

1574-ben elfogadtam a Pápa városa által felkínált lelkész állást

Név: Huszár Gál

5)

Szegeden születtem

A bécsi és a krakkói egyetemen tanultam

elszenvedtem a nagyvárad püspök sógorának ütlegeit

Gyulán Cegléden és Makón iskolarektori állást töltöttem be

kémkedés vádjával a törökök fogságába estem

Név: Szegedi Kis István

5p.

VIII. Párosítsátok a műveket szerzőikkel, írjátok a művek betűjeleit a táblázatba (Egy sor üresen marad!)

Magyari István	h
Batizi András	g
Bornemisza Péter	c
Pázmány Péter	i
Dévai Biró Mátyás	a
Heltai Gáspár	-
Sztárai Mihály	b
Ozorai Imre	e
Stöckel Lénárt	d
Szegedi Kis István	f

- a) Az üdvösség alapkövei
- b) Az igaz papságnak tiköre
- c) Ördögi kísértetek
- d) Zsuzsánna és a két vén
- e) A Krisztusról és az ő egyházáról, valamint az Antikrisztusról és annak egyházáról
- f) A becsületes teológia közhelyei Istenről és az emberről
- g) Izsák pátriárkának szent házasságáról való szép história
- h) Az országokban való sok romlásoknak okairól
- i) Isteni igazságra vezérlő kalauz

9p.

IX. Kiket illettek az alábbi melléknevekkel?

magyar Luther **Dévai Biró Mátyás**

az ország tanító mestere **Stöckel Lénárt**

magyar Kálvin **Melius Juhász Péter**

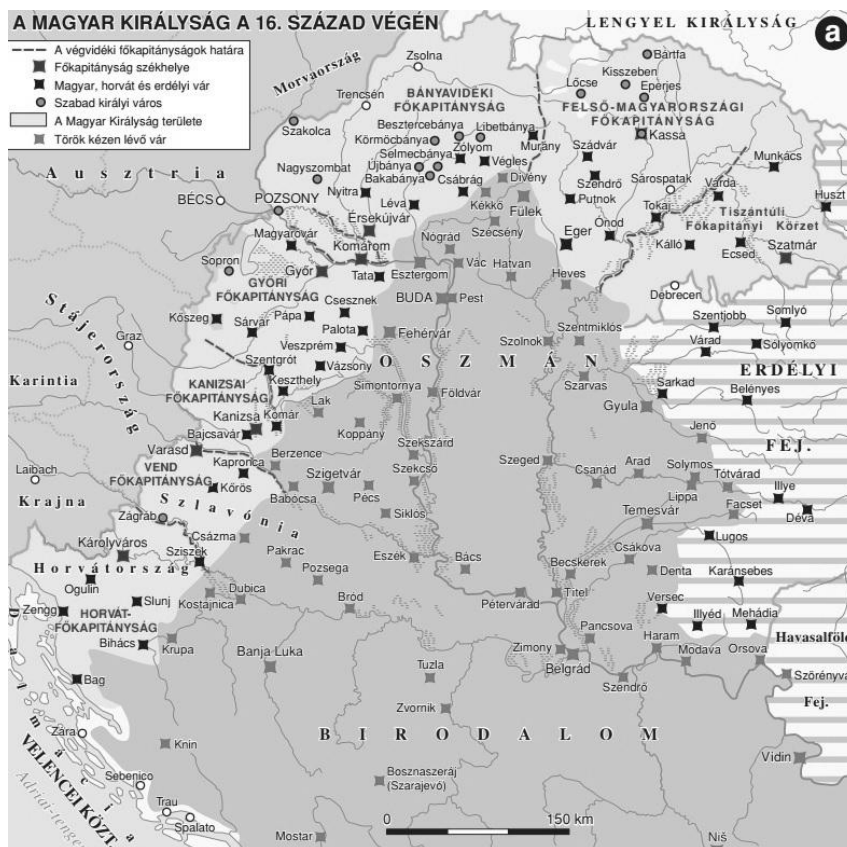
Németország tanítója **Philipp Melanchton**

magyarországi apostol **Honterus János**

debreceni pápa **Melius Juhász Péter**

6p.

X. A térképről gyűjtsétek ki azokat a városokat, amelyek csatlakoztak az öt, illetve a hétvárosi hitvalláshoz! (Egy kivétellel az összes város megtalálható a térképen, akik tudják a hiányzó várost is, dupla ponttal jutalmazzuk őket!)

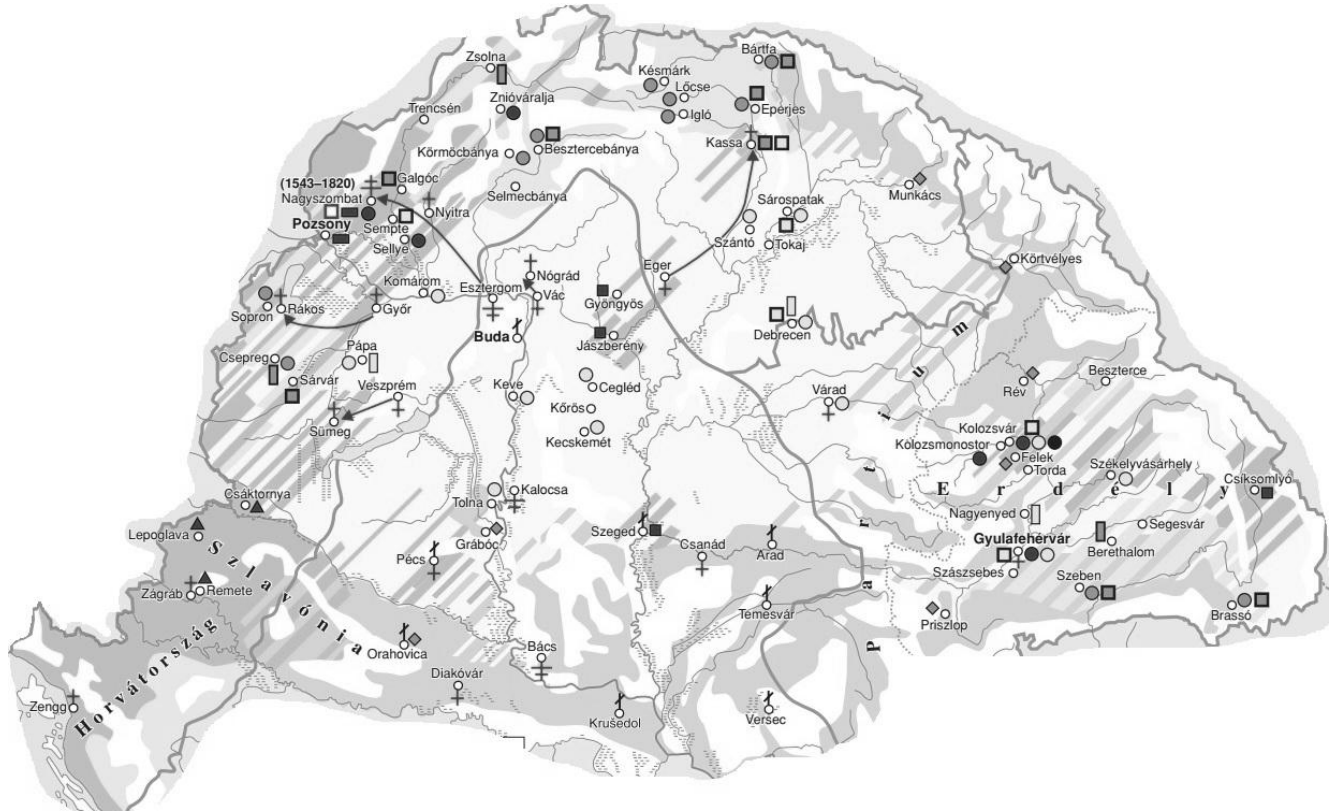
A városok:

1. Kassa.....
2. Bártfa.....
3. Lőcse.....
4. Eperjes.....
5. Kisszeben.....
6. Besztercebánya.....
7. Selmecebánya.....
8. Bakabánya.....
9. Kőrmöcbánya.....
10. Libetbánya.....
11. Újbánya.....
12. Bélabánya.....

13p.

XI. A térkép a XVI. századi Magyarország kulturális és felekezeti viszonyait mutatja be. A térkép készítője azonban elmulasztotta a jelmagyarázat pontos elkészítését. Pótoljátok ezeket a hiányosságokat!

Katolikus intézmények:

✚ ✚ Érseki, püspöki székhely főpásztorral

● ■ Jezsuita középiskola Egyéb középiskola

□ Katolikus nyomda

Protesztáns intézmények:

Református intézmények:

▬ Egyházkerület központja

● Középiskola

■ Nyomda

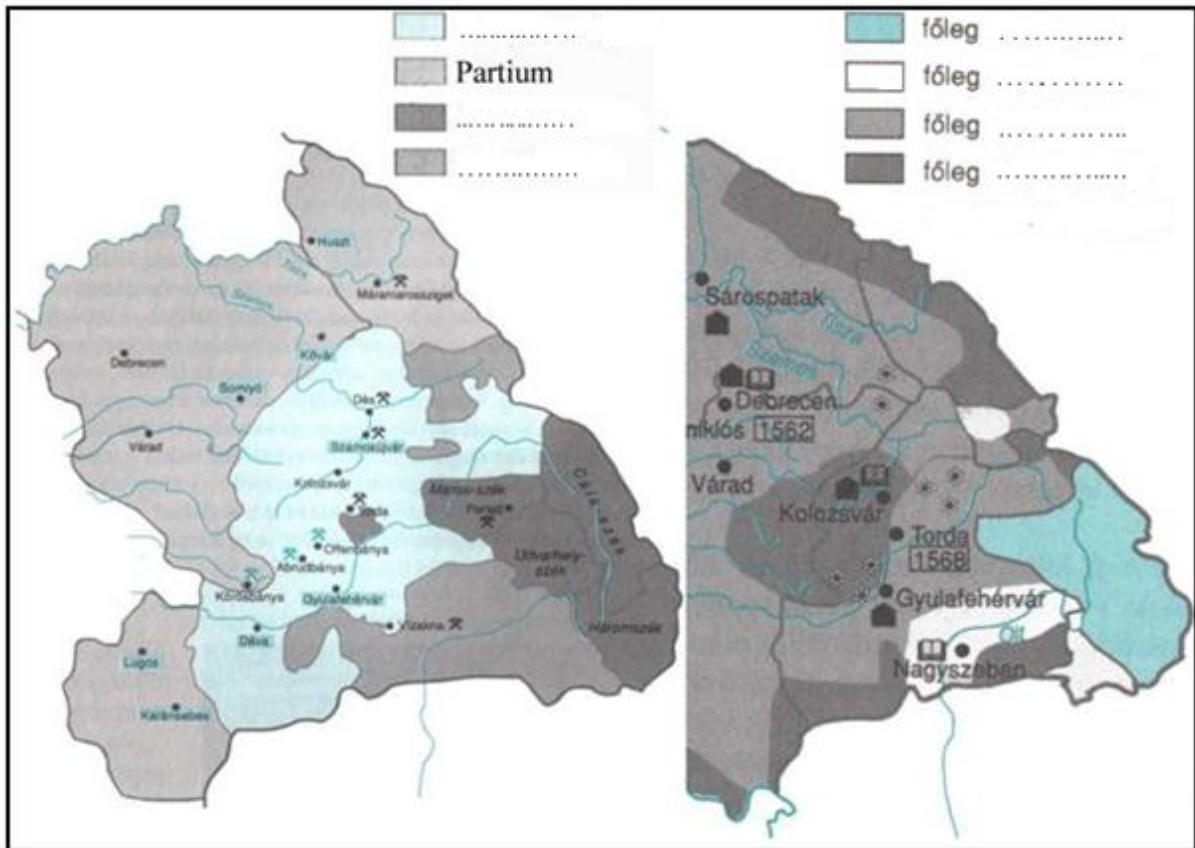
Evangélikus intézmények:

▬ Egyházkerület központja

● Középiskola

■ Nyomda

XII. A térképek Erdély közigazgatási/etnikai és felekezeti összefüggéseit világítják meg. Ennek megfelelően egészítsétek ki a térképek jelmagyarázatát!

kék: magyar vármegyék
szürkébb: székely székek
szürke: szász székek

kék: katolikus
fehér: evangélikus
szürke: református
szürkébb: ortodox

Mi történt az alábbi helyszíneken? Röviden ismertessétek az elfogadott határozatok lényegét!

1562. Debrecen: **Debrecen-egervölgyi hitvallás, amely a gyülekezet hittani, erkölcsi, jogi, természettudományi, sőt orvosi kérdéseire is választ ad.**

1568. Torda: **a tordai országgyűlés vallásszabadságot hirdetett a négy bevett vallás számára.**

11p.

XIII. Csoportosítsátok az alábbi neves egyházi személyeket felekezeti hovatartozásuk szerint! A több egyházat megjártaikat legutolsó felekezetükhöz soroljátok!

Kálmáncsehi Sánta Márton, Honterus János, Károli Gáspár, Heltai Gáspár, Blandrata György, Káldi György, Dávid Ferenc, Oláh Miklós, Dévai Biró Mátyás, Szegedi Kis István, Melius Juhász Péter, Huszár Gál

unitárius	református	katolikus	evangélikus
Blandrata György	Kálmáncsehi Sánta Márton	Káldi György	Honterus János
Heltai Gáspár	Melius Juhász Péter	Oláh Mikós	Dévai Biró Mátyás
Dávid Ferenc	Szegedi Kis István		Huszár Gál
	Károli Gáspár		

Fentiek közül többen nyomdaalapítóként is hírnevet szereztek. Kik ők?

Honterus János, Huszár Gál, Heltai Gáspár

Válogassátok ki a bibliafordítókat!

Károli Gáspár, Káldi György

17p

XIV. Mely területek/országrészek reformációjában vettek részt az alábbi személyek?

Írjátok a nevek mellé az országrészek betűjelét!

Honterus János	b
Zrínyi György	e
Stöckel Lénárt	a
Török Bálint	c
Dávid Ferenc	f
Sylvester János	d

- a) Felvidék
- b) Szászföld
- c) Pápa
- d) Sárvár-Újsziget
- e) szlovén-horvát határvidék (Délnyugat - Mo.)
- f) erdélyi vármegyék

6p.

XV. Azonosítsátok az idézeteket szerzőikkel! (Az egyik név egyik idézettel sem párosítható!)

Károli Gáspár, Pázmány Péter, Hess András, Melius Juhász Péter, Gálszécsi András,

„ne láttassik tehát senkinek magyar nyelven való ineklis az szent egyházban szidalmazandónak lenni.” **Gálszécsi András**

„Nem jó tinektek asszonyállatok, férfiak előtt mutogatnotok testeteket és felgerjeszteni a férfiakat” **Melius Juhász Péter**

„hogy az ő (római egyház) tudományoknak hamissága meg ne ismertessék az községtől és hogy mindent szabadon szerezhessenek, végezessenek és azt az községnek nyakába vethessék minden próbálás nélkül, ezt az okosságot találták, hogy ne légyen szabad az Bibliát közönséges nyelvre fordítani és az községnek olvasni” **Károli Gáspár**

„Noha talán nem karddal hanem pennával, nem vérrel hanem téntával kellene énellenem hadakoznod.” **Pázmány Péter**

4p.

XVI. Az alábbi képen egy református templom belső terét láthatjátok. Mutassátok be ennek segítségével a katolikus és református templomok közötti eltéréseket! Melyek egyiknek, ill. másiknak a hangsúlyos részei?

(Az alábbiak közül 5 felsorolása.)

- 1) (mellék)oltárok,
- 2) szobrok,
- 3) minden figurális ábrázolás (még a feszület is)
- 4) tabernákulum **hiányoznak**
- 5) **meghatározó elem** a szószék és az
- 6) úrasztal (körüljárható, esetenként korlát veszi körül)
- 7) úrasztal közelében keresztelésnél használatos tálca és kancsó
- 8) padok elhelyezése központosan; a padok szószék irányába néznek (kivétel, ha katolikus templom lett reformátussá, ilyenkor meghagyták az eredeti szószéket az északi falon („féloldalas” elrendezés)
- 9) presbiterek számára székek/padok
- 10) karzatok
- 11) karzaton orgona
- 12) puritán, fehérre meszelt falak